LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Eduskunnan sivistysvaliokunta
KAA 1/2024 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää Eduskunnan sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua kansalaisaloitteesta, jonka tavoitteena on muuttaa varhaiskasvatuslakia niin, että henkilöstön suhdelukutarkastelu muutettaisiin päiväkotikohtaisesta ryhmäkohtaiseen. Lisäksi kansalaisaloitteessa esitetään, että suhdeluvun tulee toteutua koko päivän ajan ja tämä pitää huomioida lapsiryhmän henkilökunnan määrässä.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää kansalaisaloitteen tekijöiden esille nostamaa huolta varhaiskasvatuksen laadun vaihtelusta ja sen vaikutuksista lasten turvallisuuteen sekä lasten yhtäläisiin mahdollisuuksiin oppimiseen, leikkiin ja turvallisiin aikuisiin perusteltuna. Erityisenä huolena kansalaisaloitteen tekijät nostavat esille henkilöstön riittämättömän määrän lapsiryhmissä. Aloitteen mukaan vaje henkilöstössä aiheuttaa sen, että vaatimus turvallisesta varhaiskasvatusympäristöstä ei voi toteutua ja se johtaa myös henkilöstön uupumiseen. Lskl pitää keskeisenä, että kansalaisaloitteen tekijöiden esille nostama huoli otetaan vakavasti ja tehdään toimenpiteitä riittävän ja hyvinvoivan sekä kelpoisen henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden takaamiseksi ja näin vahvistetaan jokaisen lapsen oikeutta korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuslain toimeenpanon ohjausta ja valvontaa tulee vahvistaa

Kelpoinen ja pysyvä henkilöstö on yksi keskeinen varhaiskasvatuksen laatutekijä ja laadukkaan toiminnan perusta. Tämä nousee esille Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen varhaiskasvatuksen arviointien yhteenvedossa[i] ja myös YK:n lapsen oikeuksien komitea painottaa osaavan ja koulutetun henkilöstön merkitystä varhaislapsuutta käsittelevässä yleiskommentissaan[ii].

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa ja jotta myös vammaisten ja muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan. Lisäksi muun muassa mitoituksesta poikkeamista koskevaa pykälää (36 §) on täsmennetty elokuussa 2021 voimaan tulleella varhaiskasvatuslain muutoksella (453/2021) ja se mahdollistaa suhdeluvusta poikkeamisen vain lapsen hoitoaikoihin liittyvistä syistä. Pykälässä todetaan erikseen, että poikkeamisen tulee olla luonteeltaan lyhytaikaista ja satunnaista, ja se ei ole sallittua muun muassa henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä.

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRALFÖRBUNDET FÖR BARNSKYDD
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki | Armfeltsvägen 1, 00150 Helsingfors
Puhelin/Telefon 050 411 2380 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

Ryhmän koon osalta varhaiskasvatuslain 35§:ssä todetaan, että ”päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa 1 momentissa tarkoitettua henkilöä vastaava määrä lapsia”.

Edelliseen viitaten Lastensuojelun Keskusliitto toteaa, että jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa riittävän henkilöstön lapsiryhmissä, mikäli sitä tulkittaisiin lainsäätäjän tahotilan sekä aluehallintoviraston antaman ohjeistuksen mukaisesti. Näin ollen Lastensuojelun Keskusliitto ei usko, että esitetty lainsäädännön tiukentaminen olisi kaikilta osin toimivin keino ratkaista esitetyt, muun muassa henkilöstön riittävyyteen liittyvät haasteet. Lisäksi toteamme, että koska esitetyt muutokset edellyttäisivät suurta lisähenkilöstön määrää varhaiskasvatuksessa, olisi muutosten läpivieminen kokonaisuudessaan haastavaa nykyisessä tilanteessa, jossa varhaiskasvatusala kärsii kelpoisen henkilöstön pulasta.

Näkemyksemme mukaan huomiota tulee kiinnittää ennen kaikkea varhaiskasvatuslain toimeenpanoon. Lskl pitää tärkeänä, että lainsäädännön toimeenpanoon liittyvää ohjausta ja valvontaa edelleen vahvistetaan niin kuntien kuin yksityisten varhaiskasvatuksen järjestäjien suuntaan. Lisäksi on keskeistä, että kunnissa osoitetaan riittävät resurssit varhaiskasvatuksen toimeenpanoon, jotta se voi toteutua varhaiskasvatuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti. Kansalaisaloitteessa esitettyjen huolten näkökulmasta muun muassa johtaminen, mukaan lukien riittävät mahdollisuudet tukea henkilöstöä, sekä toimivat sijaisjärjestelmät ovat avainasemassa.

Osa-aikaista varhaiskasvatusta koskevasta erillisestä suhdeluvusta tulee luopua

Lastensuojelun Keskusliitto pitää kannatettavana ehdotusta siitä, että varhaiskasvatusasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaisesta osapäiväisiä kolme vuotta täyttäneitä lapsia koskevasta suhdeluvusta 1:13 luovutaan. Kaikilla kolme vuotta täyttäneillä tulisi olla sama suhdeluku 1:7 riippumatta siitä, kuinka monta tuntia päivässä lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen. Lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisajalla ei pitäisi olla vaikutusta siihen, millä suhdeluvulla lapsi lasketaan ryhmän jäseneksi ja mikä on henkilöstön mitoitus päivän aikana. Tähän Lskl on toistuvasti lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota. Käytännön kokemusten pohjalta tiedetään, että erilaiset suhdeluvut aiheuttavat turhaa vaihtelua lapsiryhmään ja hankaloittavat suhdelukujen laskemista. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi lausunnossaan, että valtiontalouden kustannusvaikutukset osapäivämitoituksen muuttamisesta kokopäivämitoitukseen 3–5-vuotiailla päiväkotitoiminnassa maksaisi arviolta 39 miljoonaa euroa (palkkakustannukset).

Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä, että tilanteita, joissa lapsiryhmässä on tukea saava lapsi, selkeytetään. Lskl yhtyy Mannerheimin Lastensuojeluliiton näkemykseen siitä, että lapsiryhmässä, jossa on tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevia lapsia, lapsiryhmän lapsimäärää tulee pienentää tai ryhmään lisätä kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilöstöä.

Koulutetun ja kelpoisen henkilöstön saatavuus tulee varmistaa turvaamalla koulutukselle riittävä ja ennakoitava rahoitus

Viime vuosien aikana varhaiskasvatusta on kehitetty aktiivisesti. On tärkeää, että nyt muutosten toimeenpanolle turvataan riittävä aika ja resurssit, myös henkilöstön osalta. Nykyinen lainsäädäntö luo

henkilöstörakenteelle hyvän pohjan ja Lastensuojelun Keskusliiton näkemys on, että varhaiskasvatuksen voimassa olevaa henkilöstörakennetta ja alan kelpoisuusvaatimuksia ei pidä muuttaa.

On tärkeä jatkaa eri tehtävänkuvien selkeyttämistä ja saada tätä kautta eri ammattiryhmien, niin varhaiskasvatuksen opettajien, sosionomien kuin lastenhoitajien, osaaminen täysimääräisesti käyttöön varhaiskasvatuksessa. Kuten myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) varhaiskasvatuksen arviointien yhteenvedossa todetaan, on jokaisella varhaiskasvatuksen työtehtäviin kelpoisuuden tuottavalla koulutuksella merkityksellinen rooli varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa. Kaiken kaikkiaan Lastensuojelun Keskusliitto pitää edellä mainittua yhteenvetoa suosituksineen hyvänä perustana varhaiskasvatuksen kehittämiselle.

Tällä hetkellä pulaa on erityisesti kelpoisista opettajista. Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportin[iii] mukaan riittävä ja pitkälle ennakoitava rahoitus tukee sitä, että opettajankoulutukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja koulutusta voidaan kehittää pitkäjänteisesti ja systemaattisesti. Tätä Lskl pitää tärkeänä. Samoin tulee huolehtia siitä, että myös tulevaisuudessa on mahdollisuuksia kouluttautua alan sisällä, kuten varhaiskasvatuksen opettajan monimuotokoulutus, ja luoda sen tueksi korvaavia malleja aikuiskoulutustuen tilalle.

---

[i] Vlasov, J., Sarkkinen T. & Harkoma S. (2024) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi): Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii kestäviä poliittisia päätöksiä https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Karvi_Policy-brief_0124.pdf

[ii] YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 7 (2005) lapsen oikeuksien täytäntöön-panosta varhais-lapsuudessa (CRC/C/GC/7/Rev.1): https://lapsiasia.fi/yleiskommentit

[iii] Karila, K., Rantala, K., Rusi, M., Davidsson, S., Helakari, P., Holsti, E., Keloneva, R., Kytölaakso, K., Malkamäki, L., Valkonen, S., Frisk, T., Mustonen, K., Sarkkinen, T. & Huhtanen, M. (2024). Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa 2023: Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Julkaisut 7:2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_0724.pdf